

NEJVĚTŠÍ PŘÁNÍ 1989

LIDSKÝ PŘÍBĚH

Náčelník Velká huba aneb Kdo je Šimon Pánek

Ukázka rozhovoru z knihy Davida Klimeše Šimon Pánek – Aby dobro neškodilo

...

Jak vypadal váš každodenní život koncem osmdesátých let? Kam jste chodil?

Studium bylo v zásadě snadné. Od roku 1986 jsem chodil na přírodovědu. Tam jsem poznal skvělou partu, takže se chodilo do hospody. Vedl jsem oddíl, to už jsou další dva večery týdně pryč. Pracovali jsme i v Brontosauru. Dokonce jsme v Brontosauru založili i jakousi recyklační skupinu, která chtěla podporovat recyklaci. Pamatuji si na heslo „Dělený koš od firmy Bosch“. Šlo o koš, kde bylo několik oddílů. Dokonce jsme vyjednávali s ministerstvem, aby zkusili tyto německé koše koupit a někde je zkušebně nasadit.

Bylo z toho něco?

Nakonec ne. Hodně času mi zabraly také noční směny na Hlavním nádraží. V poštovním oddělení jsem dvakrát týdně sloužil od pěti do tří do rána. Potřeboval jsem peníze pro sebe, na cesty. Potřeboval jsem si vydělat i proto, že jsem od osmnácti bydlel sám v jednom z bytů po prarodičích. Můj byt se pak samovolně stal centrem schůzek. Plánovali jsme u mě, jak přejít Sibiř. Byla z toho nakonec spousta večerů plánování, zkoušení, promýšlení.

Ale přece v osmnácti letech netrávíte jen večery nad mapou.

Jistě že jsem se i zamilovával. Chodili jsme na procházky na Vyšehrad, do kavárny 14 na víno, do Makarské vinárny na Malostranském náměstí, když to mělo být něco více. Jinak na pivo v okolí střední a pak i vysoké školy, což je pořád v podstatě stejná oblast Podskalí a Vinohrad v Praze.

Když jste zašel do kina, dalo se na něco vůbec koukat?

Občas ano. Někdy přišly filmy ze Západu. Ale i nějaké sovětské filmy nebyly špatné. Vzpomínám si, jak jsem šel na Čelisti. Mimo Prahu se navíc daly vidět snímky, které se v Praze nemohly promítat. Vybavuji si, jak jsem v Žacléři na jazykovém táboře někdy v roce 1987 a jdeme na Panelstory Věry Chytilové. To v Praze nikdo neviděl. Movitější kamarádi pak měli video, na kterém jsem poprvé viděl Indianu Jonese. Což mě samozřejmě zcela nadchlo.

Sportoval jste?

Ne, aktivně jsem nikam pravidelně nechodil. Vlastně až na jednu výjimku. Chvilí jsem dělal biatlon. Raději jsem pravidelně jezdil do přírody, chodil, jezdil na vodě, lezl po horách. Mě asi na závodním sportování nepřitahuje ta přílišná míra organizace. Raději mám svobodnější věci, jako je putování po horách, sjíždění řek.

Kdy jste začal být alespoň trochu politický? Šlo to přes partnera vaší maminky Jiřího Tichého, který se pohyboval kolem disentu? Nebo to vzešlo z vašich ekologických hnutí?

Vím, že v roce 1986, 1987 jsme v devatenácti na vysoké škole diskutovali, zda neemigrujeme. Jistě že i předtím jsme samozřejmě o spoustě věcí hovořili. Ale k nějakému činu jsme byli blízko až takto pozdě. Pamatuji si naši naivitu, když jsme probírali možnost dočasně emigrace. Tedy že na pět let emigrujeme, projedeme svět a pak se vrátíme.

Do disentu vás to netáhlo?

Ani ne. Navíc jsem od spousty lidí z disentu vyslechl ono racionální: Dodělejte si vysokou školu, na protest máte dost času. Celkově jsem tak splýval s hlavním proudem. Jistě, měl jsem na režim kritický názor. Doma se mluvilo otevřeně. Ale paradoxně doma byl ten opatrnější táta, který po své zkušenosti z vězení z padesátých let říkal: Neudělej tu stejnou chybu, jakou jsem udělal já. Mě komunisti ve dvaceti letech zavřeli a strávil jsem tam celé mládí. Takže jsem byl nakonec docela konformní, řekl bych.

Kdy se to změnilo?

Když byla na 21. srpna 1988 svolávána po dvaceti letech první demonstrace, samozřejmě jsme si řekli: Tak to je jasné, tam jdeme. Někdy na podzim 1988 se objevila touha něco začít organizovat na vysokých školách. Vytvořit síť, která by dokázala zmobilizovat studenty.

A jaké byly varianty? Skrýt to pod hlavičku Socialistického svazu mládeže?

Od počátku bylo jasné, že to musí být neformální síť postavená na lidech, které známe. Šlo o to, mít na každé fakultě jednoho dva důvěryhodné lidi. Ti pak budou schopni pod hlavičkou Studentského hnutí, zkráceně Stuha, organizovat fakultu a mobilizovat mladé lidi, když se něco bude něco dít. Já jsem se k tomu dostal o něco později.

Nebyla problémem ta různorodost lidí? Od katolíků po levicové liberály?

Neřekl bych. Všichni jsme se shodli na základních požadavcích. Že máme mít možnost demonstrovat. Chtěli jsme mít tu schopnost být aktivní, prolomit apatii studentů. Neřešilo se, kdo má jaký světonázor. Ono to nebylo o tolik jiné než později v Občanském fóru. Také nejprve lidi spojila touha něco změnit, dosáhnout na svobodné volby. A až pak se projevila rozrůzněnost názorů. U studentů to bylo podobné.

Měli jste nějaký konkrétní program?

Ne. Byla to jen síť, aby spolu mohly fakulty komunikovat. Nebyl internet, nebyly mobily, telefony byly odposlouchávané, takže nám šlo hlavně o tu výměnu informací ve stylu: Pojdte se sejít příští úterý.

Co jste tedy vlastně konkrétně udělali?

Mnoho toho nebylo. Vzpomínám si na happening pod okny pedagogické fakulty, když vylučovali studenta Michala Semína a další za účast na demonstracích. Stáli jsme pod okny a zpívali Ach synku, synku. Kolik nás mohlo být? Třicet? Sice jsme nechápali tehdejší geopolitiku, ale intuitivně jsme cítili, že se něco mění a že za zpívání pod okny nás už asi neseberou.

Takže si zazpíval i Šimon Pánek, který jinak zpívat odmítá?

Mezi těmi třiceti lidmi to moje falešné zpívání zaniklo.

Uvědomili jste si, že se o vás zajímá StB?

Tušili jsme to. Že se o nás zajímá státní moc, bylo už zcela jasné, když k Bendům přišel v listopadu vyslanec vysokoškolské rady SSM s nabídkou, abychom akci k 17. listopadu udělali společně. Ve Stuze vznikl spor, jestli ano, či ne. Zda jít s ďáblem, či ne. Nakonec převážilo pragmatické křídlo, do kterého jsem patřil i já, a řeklo se, pojďme do toho. Lákalo nás, že to bude povolené, lidé se přestanou bát a přijdou ve větším množství. Protože jsme měli razítko, mohli jsme na fakultách vylepovat před demonstrací plakáty, a proto přišlo tolik lidí.

Kolik přišlo lidí?

Do té doby se na těch asi sedmi demonstracích, shromážděním k 20. výročí okupace počínaje, vždy sešlo možná tři až pět tisíc lidí. A najednou zde bylo třicet tisíc lidí. To nečekal nikdo.

S kým jste vlastně chodil na demonstrace? To byli kamarádi ze Stuchy?

Ne, šlo o mé kamarády z dřívějšíka. Ale mezi ty patřil třeba i Martin Klíma, spojka Stuchy na matematicko-fyzikální fakultu.

Potkal jste na demonstracích nějaké známé lidi?

Pamatuji si, jak jsem na jedné z demonstrací potkal pana docenta z přírodovědy, který nás učil. To bylo velmi příjemné. Ale to nebylo tak, že se lidé shluknou a hledají své známé. Demonstrace se různě přelévala, pak jste dostal vodním dělem, z boční ulice vyběhli policajti. To už jste se staral jen o sebe.

....

Říkal jste, že jste byl dost apolitický. Nicméně ve Stuze jste se už musel o dění v politice zajímat. Četl jste třeba víc noviny? Všiml jste si, že se proměňovala média a ve Svobodném slově

Určitě. U nás se kupovaly oboje noviny. Moje maminka do Lidové demokracie i psala o nejrůznějších výstavách. Hledali jsme v těchto novinách trochu jiné články než v Rudém právu. A pak poslední rok jsme samozřejmě četli i samizdatové Lidové noviny. Doma na zrcadle jsme měli nálepku Lidové noviny do každé rodiny.

Chodil jste na demonstrace, ale na té 17. listopadu jste nakonec nebyl.

Nebyl. Nedlouho předtím jsem se vrátil ze Sibiře, kde jsem byl s Jaromírem Štětinou. A byl jsem úplně bez peněz. Takže jsem jel na týden někam na geologickou brigádu na Šumavu. Vůbec mě nenapadlo, že to bude ta demonstrace, která vše rozhodne. Pro mě to byla jen několikátá demonstrace a myslel jsem si, že jich ještě bude mnoho následovat. Nikdo ve Stuze netušil, že na jaře se ustavíme a v listopadu bude konec. Připravovali jsme se na dlouhodobý spor s režimem.

Když jste nebyl na demonstraci k 17. listopadu, dostal jste někdy vlastně od policajtů výprask?

Nedostal. Samozřejmě, že jsem byl občas mokřý od vodních děl. Za Palachova týdne si pamatuji, jak bylo nepříjemné, když metr a půl od vás štěkají rozzuření psi. Ale obuškem jsem nedostal. Asi jsem vždy uměl rychle utíkat.

Cítil jste naopak někdy z druhé strany, že i oni jsou si nejistí?

Třeba hned na té první demonstraci 21. srpna 1988 to bylo zjevné. Sešli jsme se pod koněm na Václavském náměstí. Nikde nikdo z policajtů. Šlo se na Můstek, Staroměstské náměstí, na nábřeží. Lidé se vykláněli z oken a tleskali. Až při cestě zpět

na Václavské náměstí nás zastavili někde u Jungmannova náměstí. Byla to ale jen jedna řada obyčejně vybavených policajtů. Pak na nás vyběhli, začali nás mlátit a my se rozutekli. Dvě hodiny jsme ale mohli jít v průvodu Prahou a oni nevěděli, co dělat.

Jak jste se na brigádě dozvěděl, co se v Praze 17. listopadu děje?

Někdy v pátek večer z Hlasu Ameriky či ze Svobodné Evropy. Vrátil jsem se a našel to místo, kde se shlukovalo studentské vedení.

A co bylo dál?

Byl to samozřejmě trochu chaos. 17. listopadu byl pátek. Bylo vlastně dobré, že následoval víkend a šlo se trochu zkonsolidovat. Dali se dohromady studenti z uměleckých fakult, my ze Stuhy. Nikdo se moc neznal, různě jsme se přesouvali a až někdy nad ránem v pondělí jsme dokončili to první prohlášení studentů. A pak jsem zavolał na fakultu lidem, kteří mi věřili: Sezvěte všechny na Albertov, přečtu tam prohlášení. Spolužáci to skutečně zařídili a pak už to jelo samospádem.

...

Když se ten samospád listopadových událostí rozjel, co jste si v té chvíli myslel? Čekal jste zhroucení režimu, nebo jste se bál, že skončíte ve vězení?

Na začátku jsme si rozhodně nemysleli, že jdeme na procházku růžovým sadem. Neměli jsme ale moc času o tom přemýšlet. Samozřejmě nám všem bylo jasné, že pokud máme seznamy členů Stuhy, tak ty seznamy má najisto i druhá strana. A to nebyla organizace, kterou by komunisté nechali být. Stuha byla organizace, která sezvala demonstraci k 17. listopadu. My jsme byli první hybatel. Až pak jsme uzavřeli onen komplot s ďáblem, kdy jsme se domluvili s pražskou vysokoškolskou radou, že i oni budou vystupovat a zajistí nám povolení od úřadů. Pokud člověk vystoupí a vyhlásí stávkou na vlastní fakultě, tak už není co řešit.

Bál jste se?

Jsem typ, co příliš nepocituje strach. Řeším věci a ostatní nevnímám. Když jsme tehdy někdy ve čtyři ráno dokončili to první prohlášení studentů, jen jsem dojel domů a pamětliv rad svého otce jsem si vzal pevné boty, dobré kalhoty, nacpal jsem si ponožky do kapsy, vypnul topení a řekl si: Nějakou chvíli se tu neukážeš. Což se přesně stalo.

Není to špatně se nebát?

Ne že bych se vůbec nebál. Například v tu chvíli, kdy se stahovaly Lidové milice do Prahy, tedy druhý či třetí den stávkou, to jsme byli všichni dost napjatí. Tehdy jsme napsali ono prohlášení pro OSN a všechny vlády světa, ve kterém jsme je vyzvali, aby svět nedovolil krveprolití, že lidé tu chtějí jen svobodu a dialog s vládou. Nakonec jsme s tím vyslali jen dva emisary na americkou a sovětskou ambasádu. Na americké se myslím dostal někde k vrátnému. Na sovětské ale našeho člověka přijal první tajemník ambasády, který jasně řekl, že SSSR žádné krveprolití nedovolí. To pro nás byl tehdy hodně důležitý vzkaz. Sovětský svaz nám tehdy ručil, že krev v Praze nepoteče.

Je pravdivý ten obraz, že Šimon Pánek je v čele těch nejtvrděších požadavků studentů? Ten člověk, který v ostatních členech Občanského fóra vyvolává až strach ze studentokracie?

Vždy jsem při jednáních loajálně tlumočil, na čem jsme se ve studentském hnutí dohodli. Třeba Martin Mejstřík byl určitě radikálnější. Myslím, že jsem mnohem konsenzuálnější. Ale ctil jsem, že když jsme se jako studenti na něčem dohodli, tak to mám prosazovat.

....

Stali se z lídrů studentů v roce 1989 kamarádi? Když se vidíte s ministrem Dienstbierem, je to setkání dvou starých studentských vůdců?

My jsme ale všichni byli úplně jiní. S některými lidmi se vídám, ale už tehdy bylo jasné, že každý půjde svou cestou. A to se stalo. Vždyť se podívejte, kudy se kdo později vydal. Někdy to byla cesta pro mě třeba i nepochopitelná, ale tehdy v listopadu to prostě byla parta vytvořená z velké míry náhodně. Dnes když se řekne studentský vůdce, lidé si vzpomenou na Mejstříka či Pánka. Ale ta skupina vystupujících studentů byla mnohem širší – Pajerová, Chaun či třeba někteří herci.

Zdroj: David Klimeš: Šimon Pánek – Aby dobro neškodilo, Portál, 2015